

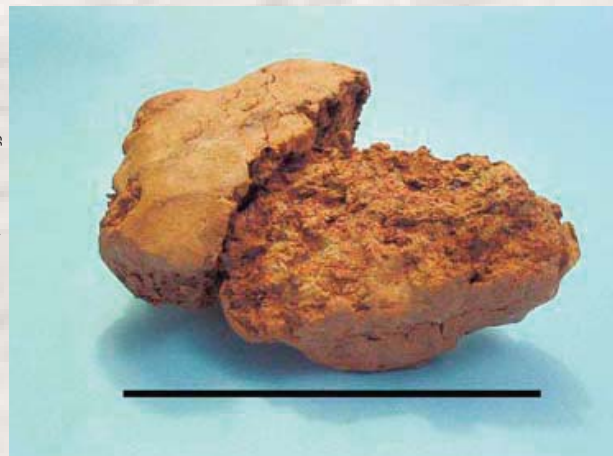
Kystklinten ved Albæk Hoved fotograferet ved højvande i sommeren 2003. Klinten var på dette tidspunkt stærkt tilskredet. Overalt er det forsøgt at kystsikre, dog uden stor effekt. Klinten indeholder nogle særdeles skredvillige lag.

Kystklinten ved Albæk Hoved er et yndet udflugtssted for geologer og har været det i flere generationer. Det skyldes, at klinten indeholder flere forskellige slags ler, der har vist sig at kunne fortælle næsten 10 millioner års historie af en del af den tidligste Tertiærtid i Danmark, der kaldes Paleocæn og Eocæn.

Til tider er klinten ved Albæk Hoved stærkt tilskredet. Når stedet alligevel beskrives, er det i forventning om, at der snart sker nye skred i klinten hvorved de flotte lag blottes.

Går man langs kysten fra vest mod øst, går man fremad i tid. Det betyder at de ældste lag findes mod vest, hvorefter lagene bliver yngre, jo længere man går mod øst. Og fortsætter man helt frem til Dykær træffer man de yngste lag. Alt i alt vil en tur fra Albæk Hoved til Dykær bringe én igennem ikke mindre end 25 millioner års geologisk historie.

Ved første øjekast kan det nok være lidt svært at finde hoved eller hale i kystklinten ved Albæk Hoved, for det ser ud, som om alle lag ligger hulter til bulter mellem hinanden. Kystklinten kan til tider fremstå som en ren farvelade af grålige, gullige, grønne og rødlige nuancer. Prøv at holde nøje øje med ét af de farvestrålende lag og følg det, meter for meter, under gåturen. Så vil man opdage, at der trods alt er en vis regelmæssighed i klinten alligevel, ligesom man vil opdage, at alle lag hælder stejlt mod øst. Oprindeligt lå de alle pænt og velordnet med det ældste lag nederst og det yngste øverst. Lige indtil Danmark i slutningen af istiden blev modelleret af gletscherne, der skubbede dem ud af deres oprindelige placering. Det skete for blot 20.000 år siden.

Dette røde ler stammer fra klinten ved Albæk Hoved. Det kaldes Røsnæs ler og findes relativt nemt, alene pga. den karakteristiske farve. Det er godt 50 millioner år gammelt.

Hvis det er muligt, så prøv at gå helt hen til klinten og stik en finger i de forskellige lag, der alle består af særligt fede leraflejninger. De findes ikke alle på samme sted, men inden for kort afstand er det muligt at finde flere af dem. Hvis der er friske skred i klintens vestlige del, kan man se noget gulligt gråt og stribet ler, der er skråtstillet og foldet. Tager man noget op i hånden, føles det som chokolade med små mandelstykker i. Disse lag er de ældste. Og dét, der føles som fine "mandelstykker", er i virkeligheden vulkansk aske. Skrab gerne lidt i det med en kniv. Herved får man en helt frisk flade, hvor man tydeligt kan se de enkelte askelag.

Askelagene er meget godt undersøgt. Man har fundet ud af, at lagene ved Albæk Hoved kan genfindes i Limfjordsområdet i molerklinerne. Her har man talt præcis 179 askelag, der alle er nøje opmålt og nummereret. Askelagene i Limfjordsejnen findes i tilknytning til den særlige bjergart, der kaldes moler, mens asken ved Albæk Hoved findes i meget lerede lag, der er helt anderledes end moler. Trods dette, er asken aflejret i forbindelse med den samme vulkanisme. Men bjergarterne, hvori asken findes, fortæller os, at det hav hvori asken dryssede ned i, ikke var det samme hvad angår næringsforhold. Moleret er alt andet lige aflejret i et hav, der var havde mere næringsrige forhold sammenlignet med det fede grå ler fra Albæk Hoved.

Alt ler i Albæk Hoved er aflejret i et hav, der dækkede Danmark for mellem 48 og 56 millioner år siden. Når man kan udtale sig så skråsikkert om alderen på leret (og havet), skyldes det, at det indeholder mikrofossiler der, sammenholdt med andre karakteristika, gør det muligt at lave en ret præcis datering. Til trods for at leret ser ret fredsommeligt ud, fortæller dets tilstedeværelse om en geologisk set ret turbulent periode, der dog foregik et godt stykke fra Danmark.

ALBÆK HOVED OG DYKÆR

Askelagene er dannet for godt 55 millioner år siden under en omfattende vulkanisme. Den fandt sted ude i det nuværende Atlanterhav omtrent, hvor Færøerne ligger i dag. Årsagen til vulkanismen skyldtes, at der var opstået en sprække i havbunden mellem Grønland og Norge. Til trods for at det hele foregik et godt stykke fra Danmark, var askemængderne så store, at der faldt ned i havet over Danmark. Man kender som sagt meget til disse askelag på Fur og Mors, hvor lagene er særligt godt bevarede i moleret.

Når man når frem til Dykær nær Juelsminde er man fremme i en helt anden tid, geologisk set. Allerede på afstand kan man se, at klinten indeholder andre lag end Albæk Hoved. Her er det de sorte og hvide farver der dominerer.

2 Prøv at brække en klump af leret og mærk på det. Med lidt god vilje føles det som når man brækker gær i stykker: Lidt fedtet og gummiagtigt. Og det skinner og glimter flot i lyset, fordi det indeholder en del små korn af mineralet glimmer. Man kalder denne lertype for glimmerler. Selv om man ikke kan se det, er leret godt 25 millioner år gammelt.

Sort ler i klintefoden ved Dykær. Brækker man et lille stykke af og mærker på det, føles det som gær. Prøv også at opløse lidt af det i vandet. Det bliver blødt som smør og så det har en fantastisk farve.

Over leret er der en del løst sand, der er skredet ned fra de øvre dele af klinten. Det udgør en god platform, der gør, at man sagtens kan kravle op på det. Sandet er næsten hvidt og indeholder glimmer. Sandet er omtrent ligeså gammelt som leret, og tilsvarende leret kaldes sandet for glimmersand.

Lagene er aflejret af store floder der løb ud i en lavvandet Nordsø der på dette tidspunkt dækkede det meste af Jylland. På dette tidspunkt var de geologiske forhold under voldsom ændring igen, hvilket betød at det hav der havde dækket Danmark i millioner af år før denne tid, var ved at vige til fordel for et lavvandet og sumpet område. Danmark var så småt var ved at tage form som rigtigt land. Kystprofillet ved Dykær kan således anses som en meget spæd begyndelse til et egentligt Danmark, der dog først for alvor stak næsen over havoverfladen for omkring 6 millioner år siden.

Hvidt glimmersand fra den øverste del af profilet ved Brejning Hoved.

Gå en tur på 25 millioner år

Går man på stranden ved Dykær og Albæk Hoved, en strækning på 3 kilometer, vil man gå igennem ikke mindre end 25 millioner års geologiske historie. Det kan måske få nogen til at stoppe op og gå et par hundrede meter baglæns for lige at gå et par millioner år om igen.

At gå ved kystklinten er ikke alene en flot og farverig oplevelse, men kan også for den heldige byde på fossilfund. Fossilerne fortæller, at nogle af lagene er afsat på bunden af et hav for rundt regnet 25 – 50 millioner år siden.

Albæk Hoved er med sine godt 50 millioner år det ældste tidsafsnit. Dykær er med sine knapt 25 millioner år langt yngre og viser samtidig, at fordelingen mellem land og hav havde ændret sig. Over hele strækningen viser klinten derudover, hvordan gletsjere i istiden har skubbet til lagene, så de i dag fremstår med flotte former og faconer.

Hvor:

Albæk Hoved og Dykær ligger på nordsiden af Vejle Fjord, knapt 4 kilometer sydvest for Juelsminde.

Koordinater:

55.695674
9.964085

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog og naturvejleder Tove Stockmarr